

УДК 159.922.8:316.61

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РІВНЯ СОЦІАЛІЗАЦІЇ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Р. М. Білоус, Д. О. Писаренко

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук, 39600, Україна. E-mail: [www: kdu.edu.ua](http://www.kdu.edu.ua)

Робота присвячена актуальній проблемі визначення рівнів соціальної зрілості сучасних підлітків, що базуються на компонентах відповідальності, толерантності, саморозвитку та позитивному мисленні. Розглянуто провідні думки науковців щодо компонентів соціалізації, обґрунтовано їх зміст. Порівняння теорій вітчизняних і зарубіжних учених щодо соціальної зрілості дозволило з'ясувати вплив рівня соціалізації на розвиток особистості підлітків, низький рівень якої гальмує процес адаптації. Дослідження засвідчило більшу адаптованість дівчат до змін у сучасному суспільстві у порівнянні з хлопцями.

Ключові слова: соціалізація, соціальна зрілість.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. У наш час в умовах швидкоплинності перебігу подій і загострення соціальної кризи особистість повинна вміти швидко адаптуватися до мінливого оточення і успішно себе в ньому реалізовувати. Основною умовою розвитку особистості є її власна соціальна активність, спрямована на засвоєння важливих для неї зразків поведінки і цінностей, на побудову стосунків зі своїм оточенням. Людина включається у різні види суспільно-корисної діяльності, що розширює сферу спілкування, можливість засвоєння соціальних цінностей, сприяє формуванню моральних якостей. Проте низький рівень власної соціалізації ускладнює процес адаптації до нових умов, що актуалізує заявлену тему дослідження.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. Теоретичною основою роботи стали уявлення про особистісну зрілість та процеси соціалізації особистості у вітчизняній і зарубіжній психології (А.Г. Асмолов, В.І. Слободчиков, Е. Фромм, В.А. Петровський, А. Адлер, Б.С. Братусь, А. Маслоу, Г. Олпорт, К. Роджерс, В. Франкл, та ін.).

Соціалізація – це процес засвоєння індивідом зразків поведінки, психологічних установок, соціальних норм і цінностей, знань, навичок, що дозволяють йому успішно функціонувати в суспільстві. Соціальна зрілість є стійким станом особистості, що характеризується цілісністю, передбачуваністю, соціальною спрямованістю поведінки у всіх сферах життєдіяльності. Поділяючи точку зору більшості авторів (Л.Н. Коган, Є.І. Головаха, О.В. Позняков, А.А. Гудзовський, С.М. Вишнякова, А.О. Реан, П.Г. Якобсон, М.В. Лукичева та ін.), розглядаємо соціальну зрілість не тільки з позиції формальних показників соціалізації (досягнення певного віку, набуття прав і обов'язків), а з урахуванням показників внутрішньо-особистісного розвитку, визначених якостей суб'єкта, що забезпечують йому свідоме, активне та творче життя. Результатом становлення особистості є досягнення нею зрілості, як здатності до самостійного та відповідального вибору з урахуванням своїх можливостей і суспільних потреб [2]. С. Л. Рубінштейн зазначає, що зовнішні причини завжди діють лише опосередковано через внутрішні

умови, адже при поясненні певних психічних явищ особистість виступає цілісною сукупністю внутрішніх умов, через які переломлюються всі зовнішні впливи. Саме ці внутрішні умови включають у себе психічні уявлення, психічні властивості і стани особистості [1].

Дослідження рівня соціальної зрілості за методикою Р. Мокшанцева «Рівень соціалізації особистості» було проведено на базі Кременчуцької спеціалізованої школи І–ІІІ ступенів № 10 з поглибленим вивченням англійської мови серед учнів 9 класів у березні–квітні 2015 року. Отримані результати дозволили встановити, що переважна більшість учнів (68 %) мають високий і середній рівні соціалізації. Такі дані свідчать про високу здатність до адаптації, саморозвитку, налагодження контактів із навколишнім середовищем, розвинене позитивне мислення, відповідальність та толерантне ставлення до оточуючих людей. Проте у третини учнів (32 %) спостерігається низький та достатній рівні соціалізації; вони демонструють недостатній рівень комунікативних якостей, відповідальності та виявляють небажання толерантно відноситися до помилок оточуючих. У хлопців наявний низький рівень соціальної зрілості (20 %) на відміну від дівчат (7 %), при цьому у дівчат домінує середній рівень соціальної зрілості (53 %).

ВИСНОВКИ. У результаті дослідження встановлено, що у дівчат провідним є середній рівень соціальної зрілості, у хлопців вищий показник низького рівня Отже, дівчата більш адаптовані до змін у сучасному суспільстві, ніж хлопці. Перспективними надалі вбачаються дослідження щодо розвитку провідних компонентів соціалізації особистості та їх формування засобами соціально-психологічного тренінгу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреева Г.М. Социальная психология. – М.: Аспект–Пресс, 1999. – 375 с.
2. Орбан-Лембрик Л.Е. Социальная психология: підручник у 2 кн. – К.: Либідь, 2004. – Кн. 1. – 576 с.

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF SOCIALIZATION IN ADOLESCENCE

R. Bilous, D. Pisarenko

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk, 39600, Ukraine. E-mail: [www: kdu.edu.ua](http://www.kdu.edu.ua)

The research is dedicated to an urgent topic of determine the levels of social maturity modern teenagers, based on components of responsibility, tolerance, self-development and positive thinking. Were reviewed scientists leading thoughts about components of socialization were reviewed. Comparison of theories of domestic and foreign scientists about social maturity allowed to clarify the influence of socialization on personality development teenager which low levels inhibits the process of adaptation is made. The study showed higher level of adaptability of girls to changes in society compared to boys.

Key words: socialization, social maturity.

REFERENCES

1. Andreeva, G.M. (1999), *Sotsialnaya psikhologiya* [Social Psychology], Aspect Press, Moscow. (in Russian)

2. Orban-Lembryk, L.E. (2004), *Sotsialna psikhologiya* [Social psychology], Vol. 1, Lybid, Kyiv. (in Ukrainian)

Білоус Руслана Миколаївна,

к. псих. наук, доцент,
завідувач кафедри психології, педагогіки
та філософії,
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського,
вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук,
39600, Україна
Тел.: 05366-3-24-74
E-mail: [www: kdu.edu.ua](http://www.kdu.edu.ua)

Bilous Ruslana Mykolaivna,

Candidate of Psychological Sciences,
Assistant professor,
Head of a department of Psychology, pedagogy
and philosophy,
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi
National University,
vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk,
39600, Ukraine
Tel.: 05366-3-24-74
E-mail: [www: kdu.edu.ua](http://www.kdu.edu.ua)

Писаренко Дар'я Олегівна,

Студентка 5 курсу,
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського,
вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук,
39600, Україна
Тел.: 05366-3-61-72
E-mail: [www: kdu.edu.ua](http://www.kdu.edu.ua)

Pisarenko Dariya Olegivna

5th year student,
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi
National University,
vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk,
39600, Ukraine
Tel.: 05366-3-61-72
E-mail: [www: kdu.edu.ua](http://www.kdu.edu.ua)